

TÉREY JÁNOS

Fekete rózsza

AZ ANYEGINEKRŐL

Csajkovszkij *Anyeginje* számomra először valamivel, valamicskével, egy picivel puhábbnak tűnt Puskin *Anyeginjénél*. Puskiné tulajdonképpen egyáltalán nem puha, nem is édeskés, hanem lédúsan fanyar, váratlan finomságokban dúskál. És végtelenül kiábrándult, ábrándgyilkos, minden negéd futamot betemető. Ezzel együtt szerelmes az életbe. Az Isten háta mögötti orosz kúria napsütötte melan-kóliája mellett a pétervári dandy spleenjét és fejlődő depresszióját is szeretném látni, hallani. Mert ez valóban érzelmi nyomor a végkifejletben, nem csupán a pózoló világfi csődje, hanem az égető kérdés: „Most akkor a hátralévő életemben mit fogok csinálni reggeltől estig, háromezer napon, harmincezer napon át? És minek, miért... ha már ezzel a nővel nem.”

Anyegin keresztül-kasul bejárta Európát – ezer fürdőhely teázó orosz mágnásokkal megrakva –, és semmi, de semmi, csak a meghasonlás mindenekben. Né tán kéne neki egy polgári foglalkozás, amellyel lecsapolhatná energiáit? Á, dehogya. Hiszen energiái sincsenek. Eladósodott ugyan, de azért ez még bőven nem a siralomház küszöbe. Nincs egy szál barátja (aki volt – a mesebelien naiv Lenszkij, aki költő, mi más –, azt ő végezte ki élcekkkel, szeszélyből, ugratással, majd *de facto* párbaiban is: nagy kérdés, *miért nem lőtt fölé vagy mellé?*), a nőkben régen nem hisz. Ez már nem flegma, hanem csömör. Másodjára megleltem Csajkovszkijban, amit olyan türelmetlenül kerestem. A spleent a szélesen hömpölygő főtémben. A keserv ott van például Lenszkij híres áriájában is: „Kudá, kudá?” Tatjana kezdetben, mielőtt levelét megírja, versztákra jár a világfájdalomtól. Anyegin fanyalog, kevesli önmagát vagy a lányt, talán le is nézi? Mindenesetre lepasszolja. Ábrándos vidéki fruskaként még nem oké, hercegnőként mindjárt székszeplilje támad; falusi környezetben falusi lánynak tűnik és semmi másnak; annál elsöprőbb nagyasszony lesz a báli forгатagban, mint Greminné, mint föl-emelkedett *celebrity*. A nagy fáziskéséssel jelentkező, de akkor már látatörésszerű (és viszonyozhatatlan és tökéletesen hiábavaló) szerelem.

A puskinai enciklopédiából Csajkovszkijnak igazából egyetlen szálra kell koncentrálnia, mégpedig a magánéletire, körítésként némi csoportos foglalkozás, befőzés, aratás, házibál, nagyestély stb. Puskin információözöne, búbájós ellentmondásai, e gazdagon fecsegő líra helyett tiszta képletet kell létrehoznia. (A ma-

ga módján elég tiszta képlet a verses regényé is: nincsen remény.) Pjotr Iljics töredezett és kihagyásos szerkezet helyett kerek egészet teremt. Némi túlfolyásokkal. Gremin belépője öntetszelgően öblös és csöpögős, monsieur Triquet alakja nem is kicsit bosszantó: nyilván hatáselem, korkíváncs, de ma már nem üt akkorát a szimpla bohóckodás. Vagy legalábbis nem itt. Az sem mindegy, miféle paravánokat kap ez a darab. Poros díszlet poros előadást eredményez, láttam már olyat. De ez már a mindenkori színre állítók gondja legyen.

KOVÁCS G. TAMÁS: UNCSI VAN.